

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ**

УДК 330.341.46(1-22)

Лукін Сергій Юрійович

**МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО ПРОСТОРУ В
ПРОЦЕСАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного
управління

ХАРКІВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України (м. Харків).

Науковий консультант

доктор наук з державного управління,
професор **КОЛТУН Вікторія Семенівна**,
професор кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління
містом
Національної академії державного
управління при Президентові України
(м. Київ)

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління,
професор **ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ
Оксана Ігорівна**, завідувач кафедри
публічного управління та адміністрування
Переяслав-Хмельницького державного
педагогічного університету імені Григорія
Сковороди

доктор наук з державного управління,
професор **ДАЦІЙ Надія Василівна**,
професор кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління Поліського національного
університету (м. Житомир)

доктор наук з державного управління, доцент
ДІДОК Юлія Валентинівна, професор
кафедри державного управління
Харківського регіонального інституту
державного управління Національної
академії державного управління при
Президентові України (м. Харків)

Захист відбудеться 18 березня 2021 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д64.707.03 у Національному університеті цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розіслано 18 лютого 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Грабар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна перебуває у процесах перманентних соціальних, політичних, економічних змін, які впливають на життя кожного громадянина держави, незалежно від типу населеного пункту, де він проживає, і від спроможності місцевих органів публічного управління адекватно реагувати на вказані зміни і вибудовувати певні алгоритми дій та детермінацію причинно-наслідкових зв'язків. Невипадково, у цей період відбувається формування нового публічного простору, в якому є більш ефективною взаємодія соціальних, економічних, політичних, психологічних, екологічних, демографічних, гуманітарних чинників.

Адже за останні десять років ми спостерігаємо значну кількість змін у суспільстві і готовності населення сприймати ці зміни у публічному просторі, де функціонує інший рієнь латентних та відкритих взаємозв'язків між індивідами, малими і великими соціальними групами у регіонах. Одночасно змінюються принципи соціальної, економічної, політичної взаємодії та ставлення населення до певних сталих конструктів, які функціонували багато років, а також розвивається новий тип аналітичного мислення, який характеризується індивідуальним підходом до аналізу мікро та макроклімату, сприйняття рівня комфорту життя на певній території, можливості отримання якісних публічних послуг, активного реагування на потреби населення, врахування екологічної ситуації, а також здатності формування безпечного простору для комфортного життя з забезпеченням високого рівня соціальних стандартів.

Відповідно, для формування системи ефективних публічних просторів, під якими ми розуміємо високий рівень комунікативної взаємодії й налагодженого партнерського діалогу між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, враховування специфіки та потенціалу певної території, посилення лояльності до особливостей території, а також налагодження партнерських відносин з підприємствами, що відповідають за облаштування публічних просторів, розвиток громадянського суспільства, закладів вищої й післядипломної освіти, які зацікавлені у дослідженні проблем певної території та розробці рішень з метою подолання труднощів, а також доступності й відкритості публічних просторів територій, з урахуванням екологічних, соціальних, правових, гуманітарних, економічних і демографічних чинників.

Здійснений у дослідженні розподіл механізмів формування системи ефективних публічних просторів за функціональним призначенням дозволяє виділити політичні механізми (механізми формування політики розвитку публічних просторів, економічної, територіальної політики тощо), правові механізми (механізми розробки, прийняття та виконання нормативно-правових актів), соціальні механізми (механізми подолання соціального виключення та захисту соціально незахищених верст населення), економічні механізми (механізми регулювання бюджетних, інвестиційних, грошово-кредитних, податкових відносин), організаційні механізми (механізми

забезпечення узгодженої роботи суб'єктів державного управління та місцевого самоврядування), мотиваційні механізми (механізми стимулювання високої ефективності роботи як державних службовців, так і партнерів при формуванні та використанні публічних просторів).

Науковий аналіз вищезазначених процесів й явищ найбільш предметно відображає роль і значення особистості та держави як активних соціально-політичних суб'єктів, а також розширює методологічні можливості загальної теорії інституційного розвитку суспільства, зокрема, публічного управління та адміністрування.

Питання методології формування державного управління у вивченні суспільно-політичних, економічних та соціальних чинників досліджувалися у працях В. Беглиця, С. Белай, Т. Бельської, О. Борисенко, В. Горбуліна, А. Дегтяр, В. Дзюндзюк, С. Домбровської, Ю. Древаль, В. Ємельянова, А. Зленко, Т. Іванової, О. Іляш, В. Коврегін, О. Крюкова, Я. Малик, В. Настюк, Н. Нижник, В. Пилипчук, А. Помаза-Пономаренко, О. Радченко, Є. Романенко, Г. Ситника, В. Степанова, В. Стрельцова та ін.

Інституційні, правові та інші аспекти державного управління, у т. ч. у сфері суспільного і політичного простору, розглядали також зарубіжні вчені У. Бек, П. Бергер, О. Джіоев, Б. Дікон, С. Кирдина, Дж. Коммонс, А. Куковський, О. Кулакова, В. Мамонов, Д. Норт, Д. Сноу, П. Станс, Д. Стюард, Ш. Султанов, М. Халс та ін.

На даний час поняття «публічний простір» у наукових дослідженнях з державного управління є недостатньо вивченим, хоча українськими вченими, зокрема, В. Бакуменком, М. Білінською, В. Бодровим, В. Гошовською, М. Грищенко, Н. Дацій, Ю. Дідок, Д. Зайцем, О. Жулькевською, О. Котуковим, В. Колтун, В. Корженко, О. Коротич, О. Пархоменко-Куцевіл, Т. Пахомовою, Я. Радиш, І. Розпутенком, В. Скуратівським, Ю. Сурмінім, І. Тищенком, О. Сушинським та ін. висвітлювалось зазначене поняття з позиції вивчення взаємозв'язку публічного простору та публічної політики, розвитку громадянського суспільства та територіальних громад.

Поняття розвитку територій (об'єднаних територіальних громад, міст, сіл та селищ) багатогранне й різноаспектне, тому цей процес постійно вивчається науковцями. Проблематику просторового розвитку територій та її функцій досліджували у своїх працях З. Герасимчук, Т. Ніщик, Л. Руденко; проблемам соціально-економічного розвитку територій присвячено праці багатьох економістів, зокрема О. Бойко-Бойчук; актуальні питання забезпечення екологічної безпеки регіонів в умовах сталого розвитку постійно в зоні уваги таких вчених, як Ю.С. Голік, О.Е. Ілляш, Л. Гришина, С. Доценко, проблеми формування організаційної структури управління розвитком міст та сіл висвітлено у працях В. Мамонової.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), у рамках якої автором запропоновано

комплекс пропозицій щодо вдосконалення механізмів формування та реалізації публічного простору в Україні.

Мета дослідження полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів формування публічного простору в процесах державотворення в Україні.

З урахуванням наведеного визначення мети дисертаційного дослідження, виділено такі науково-теоретичні, методологічні та практико орієнтовані *завдання*:

- здійснити теоретико-методологічний аналіз публічного простору в процесах державотворення;
- визначити специфіку функціонування публічного простору згідно сучасних теорій публічного управління з позицій системного підходу;
- визначити та обґрунтувати методи дослідження публічних просторів;
- встановити специфіку публічних просторів, їх структуру та складові, ознаки та властивості;
- проаналізувати можливості імплементації світового досвіду законодавчого забезпечення функціонування публічних просторів в процеси державотворення України;
- окреслити специфіку моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава»;
- обґрунтувати доцільність запровадження когнітивного підходу до формування ефективних публічних просторів в процесах державотворення;
- визначити механізми удосконалення функціонування публічного простору та запропонувати інструменти формування та використання потенціалу публічного простору в системі розвитку регіонів України;
- науково обґрунтувати концептуальні основи реалізації Е-урядування у публічному просторі українських міст та територіальних громад з урахуванням досвіду європейських країн;
- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів формування системи ефективних публічних просторів в Україні.

Об’єктом дослідження є публічний простір в Україні.

Предметом дослідження є механізми формування публічного простору в процесах державотворення в Україні.

Методи дослідження. Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці та методологічні розробки провідних вітчизняних і зарубіжних учених з проблем формування публічного простору. У процесі теоретичного аналізу використано сукупність загальних і спеціальних методів і підходів, які відповідають меті, а саме: історичний – для дослідження генези й еволюції наукових поглядів на причини виникнення поняття «простір» в системі суспільних відносин (п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 4.1, 5.1); індукція, дедукція, порівняння і систематизації – при виділенні передумов виникнення публічного простору (п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.3, 4.1, 5.2, 5.3); логіко-семантичний метод та метод сходження від абстрактного до конкретного –

для поглиблення понятійного апарату, надання характеристики сутності понять «простір» та «публічний простір» (п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1, 5.1, 5.3); структурно-логічний та системно-функціональний аналіз – для з'ясування причин виникнення поняття «публічний простір» в Україні (п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1, 5.1, 5.3); аналізу нормативно-правової бази формування та реалізації публічного простору в Україні й відповідного міжнародного досвіду (п. 2.2, 4.1, 5.1, 5.2); проблемний та причинно-наслідковий методи – при визначенні комплексу проблем функціонування різних моделей публічних просторів; моделювання та узагальнення – при побудові економіко-математичної моделі (п. 3.1, 4.1, 4.3, 5.3), що описує тенденції розвитку публічного простору з урахуванням економічної, політичної та суспільної функцій (п. 3.1, 3.2, 4.1, 4.3, 5.3); методи кореляційного аналізу – для пошуку залежності впливу рівня задоволення життя населення на соціально-економічний розвиток країни та понять комфортного життя та розвитку сільських і міських територій (п.4.1); рекомендаційний та програмно-цільовий методи – при розробці пропозицій щодо підвищення ефективності розвитку публічного простору для українців з урахуванням досвіду європейських країн (п. 2.2, 3.1, 5.1, 5.2); аналогово-табличні та графічні форми аналізу й моделювання – для наочного відображення отриманих результатів дослідження (п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2., 3.3, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 5.3).

Інформаційною базою дослідження слугували офіційні статистичні дані, матеріали моніторингу макропоказників по Україні та регіонах, матеріали соціологічних досліджень, законодавство України, нормативні документи Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, законодавство країн Європейського Союзу та нормативні документи Європейського Союзу, результати власних соціологічних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів визначається новим вирішенням наукової проблеми в галузі державного управління та публічного адміністрування, що полягає в обґрунтуванні концептуальних засад механізмів формування публічного простору в процесах державотворення шляхом напрацювання теоретико-методологічних основ його функціонування та розробці науково-прикладних рекомендацій для органів публічного управління щодо практичної імплементації вказаних засад.

При цьому наукова новизна конкретизується в таких положеннях:
уперше:

– науково обґрунтовано парадигму публічного простору у процесах державотворення, яка характеризується наступним: розроблено комплексний методологічний підхід до формування публічного простору України, що базується на синергетичних взаємовпливах державних, соціальних, економічних, правових, демографічних, політичних, психологічних та екологічних чинниках у процесах державотворення і ефективному

функціонуванні та розвитку міських та сільських територій на засадах емерджентності підсистем відповідного розвитку;

– сформовано визначення ефективних публічних просторів, під якими ми розуміємо високий рівень комунікативної взаємодії й налагодженого партнерського діалогу між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, враховування специфіки та потенціалу певної території, посилення лояльності до особливостей території, а також налагодження партнерських відносин з підприємствами, що відповідальні за облаштування публічних просторів, розвиток громадянського суспільства, закладів вищої й післядипломної освіти, які зацікавлені у дослідженні проблем певної території та розробці рішень для подолання труднощів, а також доступність та відкритість публічних просторів територій, з урахуванням екологічних, соціальних, правових, гуманітарних, економічних й демографічних чинників.

– виявлено модель функціонування публічного простору, яка полягає у ефективній взаємодії всіх учасників та їхньої спроможності до співпраці, де основним завданням органів державної влади (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку громад та територій України, обласні державні адміністрації тощо) є ефективне формування спільної політики розвитку територій. При цьому органи місцевого самоврядування відповідають за досягнення окреслених цілей з врахуванням потенціалу території, а також специфічних потреб її розвитку. Інститути громадянського суспільства презентують інтереси різних груп, суспільні потреби та цінності, здійснюють моніторинг та оцінку ступеня відповідності прийнятих стратегій та програм розвитку територій потребам їх мешканців, виступають партнерами при формуванні та використанні публічних просторів. Інститути бізнес середовища мають потужні матеріальні, технічні, технологічні та людські ресурси, необхідні для надання послуг іншим секторам. є спроможність представників різних секторів до співпраці. В даному підході налагоджена соціальна взаємодія (відносини, побудовані на спільних нормах та правилах поведінки, різних формах комунікації) та сформуована соціально-психологічна ідентифікація мешканців та гостей певних територій (відчуття приналежності до певної території, відповідальності перед спільнотою, емоційний зв'язок та спільні цінності) згідно теорій публічного управління з урахуванням системно-структурного; системно-функціонального; системно-інтегрованого аспектів спираючись на ключові принципи системності публічного простору: за принципами елементаризму; цілеспрямованості; ієрархії; функціональності; єдності; розвитку; децентралізації; відносності; моделювання; оперативності; оптимальності; формалізації. Визначені соціальні, економічні, політичні, правові, гуманітарні, психологічні підходи до розробки та впровадження публічного простору на територіях різних типів з урахуванням суспільно-громадського аспекту; охарактеризовано функціональний вимір публічного простору як можливості розвитку комунікації між жителями різних територій при отриманні публічних послуг та веденні ефективного діалогу населення із представниками місцевих органів влади з урахуванням відкритості і

прозорості у прийнятті рішень, зокрема щодо реалізацій стратегій розвитку на певній території. Інструменти формування та використання потенціалу публічного простору з аналізом зонування території, форми власності території, що використовується як публічний простір, та ступеню відкритості публічного простору (відкритий або з обмеженим доступом), а також ступінь виконання публічним простором логістичної функції на певній території.

– сформовано методологічний комплекс дослідження публічних просторів, що передбачає: основні методи дослідження публічних просторів (аналіз функціонального зонування території та її забудови, аналіз транспортно-пішохідної організації комунікацій, аналіз екологічного стану місцевості, семантичний аналіз, пілотажний аналіз містобудівної ситуації, модель «нерівномірного районування» міської системи, морфологічний аналіз відкритих публічних просторів); визначено можливості їх застосування для комплексної оцінки якості і визначення рівня комфорту публічних просторів, які полягають у врахуванні таких ключових параметрів якісного публічного простору, як: безпека і психологічна захищеність, орієнтованість вулиці на пішохода, ергономічність оснащення вулиці, психо-емоційний і естетичний комфорт. Доведено, що ознаки публічного простору варто розглядати у контексті фізичного, економічного, комунікативного та нормативного вимірів вивчення публічного простору.

– розроблено комплекс засадничих параметрів для визначення специфіки публічних просторів, враховуючи такі чинники, як: функціональне призначення публічного простору; рівня комерціалізованості публічного простору; структурного виміру: зонування території; форми власності території, що використовується як публічний простір; ступеня відкритості публічного простору (відкритий або з обмеженим доступом); ступеня виконання публічним простором логістичної функції на певній території; зв'язку публічного простору з певними соціальними групами та/або видами діяльності.

удосконалено:

– підходи до узагальнення досвіду формування та реалізації функцій публічного простору в зарубіжних країнах, що дозволило виокремити комплекс інструментів реалізації таких стратегічних напрямів дій та ключових принципів у формуванні механізмів публічного простору, як: сталість міського розвитку шляхом забезпечення балансу різних напрямів для задоволення усіх соціальних, економічних і екологічних потреб сьогодення і майбутніх поколінь; децентралізація управління і ресурсів на основі принципу субсидіарності – солідарної відповідальності через розподіл ресурсів і відповідальності на рівні, відповідному ефективному і рентабельному здійсненню послуг; рівноправність доступу до процесу ухвалення рішень і використання основних міських ресурсів; формування різних видів державно-приватного партнерства, для досягнення загальної мети; створення адекватного середовища можливостей для всіх учасників, необхідного для їх участі в особливостях ухвалення рішень і в процесі

міського розвитку; застосування та удосконалення інноваційних досягнень інформаційних і комунікаційних технологій з метою підтримки належного міського управління і його розвитку; підвищення рівня безпеки та комфорту жителів міст.

– засади побудови моделі «публічний простір – держава», яка може складатись в залежності від цілі моделювання з таких змінних: потенційна кількість органів державної влади та місцевого самоврядування, орієнтованих на ініціювання співпраці з метою формування та використання публічних просторів; потенційна кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, здатних залучитись до процесів формування та використання публічних просторів; потенційна кількість партнерів з різних секторів: сектор загального державного управління, нефінансові корпорації, фінансові корпорації, сектор домашніх господарств, сектор некомерційних організацій; орієнтовна кількість цільових груп та відвідувачів публічних просторів; обсяг інвестицій, необхідний для формування та використання публічних просторів.

– обґрунтування доцільності запровадження когнітивного підходу до формування ефективних публічних просторів в процесах державотворення та визначені особливості пізнання та сприйняття аналізу таких систем, як: певна адміністративна територія; органи державної і місцевої влади; структура населення; інфраструктура; медичні заклади; гендерні та демографічні особливості; освіта та наука; екологія; економіка та інновації; охорона правопорядку та безпека населення; зони для відпочинку; рівень життя населення; наявність розвиненого громадянського суспільства; доступність товарів та послуг.

набули подальшого розвитку:

– найбільш доцільні моделі побудови ефективного публічного простору з позицій розвитку різних урбанізованих регіонів України: міграційна модель столичного урбанізованого регіону з найвищим рівнем постіндустріальних трансформацій та найвищим рівнем життя населення (Київський регіон); міграційна модель урбанізованого регіону з високим рівнем постіндустріальних трансформацій (Харківський регіон); міграційна модель індустріального урбанізованого регіону з високим рівнем добробуту населення та низьким рівнем безробіття (Дніпропетровський регіон); міграційна модель приморського портово-промислового та туристично-рекреаційного урбанізованого регіону з високим рівнем добробуту населення (Одеський регіон); міграційна модель індустріального та туристично-рекреаційного урбанізованого регіону (Львівський регіон). Запропоновано комплексний механізм формування публічного простору регіону, який повинен бути відкритим та передбачати ефективний діалог влади і громади міста, з подальшим розвитком суспільних інститутів, наявністю ефективної взаємодії у державно-приватному партнерстві, збільшенням відкритих територій та комфортним рівнем життя населення, враховуючи активний

розвиток урбанізаційних і субурбанізаційних процесів, з урахуванням безпеки і суспільних інтересів жителів та гостей міст.

– підходи до розвитку Е-урядування у публічному просторі на різних територіях з урахуванням досвіду європейських країн. Доведено, що найважливішим напрямом розвитку сфери Е-урядування є підвищення якості електронних послуг, оскільки саме вони стосуються кожного громадянина, забезпечують комфорт населення, розвиток публічного простору та ефективної комунікації між населенням, представниками державних установ і організацій та бізнесом.

– рекомендації щодо створення механізмів формування системи ефективних публічних просторів в Україні, з урахуванням сприятливого економічного та нормативно-правового середовища, а саме: 1) розробка сучасних механізмів впровадження діалогових моделей комунікативної взаємодії; 2) широке використання сучасних комунікативних каналів для навчання громадян діалогу, налагодження партнерства з поширенням програм активного інформування про інтереси суспільства; 3) розробка концепції і реалізації системи моніторингу ефективності процесу комунікації владних структур усіх рівнів з громадянським суспільством і бізнес-спільнотою, вдосконалення процесу трансформації механізмів взаємодії влади та суспільства з метою виявлення чинників його гальмування і умов підвищення ефективності діалогу «влада – громадянське суспільство» і «влада – бізнес»; 4) розширення зони експертно-аналітичної співпраці органів влади, бізнес-спільнот, формування нових каналів громадянської активності, перш за все на рівні регіонального ділового простору, модернізації форматів взаємодії на основі сучасних цифрових технологій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в сукупності вони становлять науково-методологічну основу для практичного вдосконалення механізмів формування публічного простору населеного пункту та розвитку певних територій.

Основні теоретичні положення та висновки дослідження доведено до рівня конкретних рекомендацій, методик і використано в процесі виконання завдань державної політики у сфері розвитку Е-урядування регіонів Міністерством цифрової трансформації України (акт впровадження наукових досліджень від 15.05.2020 р.), Департаментом соціального захисту населення Запорізької обласної державної адміністрації з питань соціальної ролі публічних просторів, їх значущості для подальшого формування сприятливого середовища розвитку суспільства в цілому, а також збереження позитивних ефектів публічних просторів та запобігання тенденції приватизації міських територій, їх закупування та індивідуалізації міського способу життя і появі індивідуалізованої людини – відокремленого індивіда, який виникає на місці колишнього суспільства, що в свою чергу впливає на поступове скорочення кількості таких функціональних майданчиків (довідка про впровадження від 21.10.2020 р. № 03.2-39/1100); Департаментом соціального захисту населення Львівської обласної державної адміністрації у частині формування загальних принципів

впровадження систем публічного простору в державному управлінні з урахуванням специфіки соціальних відносин (довідка про впровадження від 21.10.2020 р. № 01-3804/05-19); Миколаївським регіональним центром підвищення кваліфікації Миколаївської обласної державної адміністрації при розробці рекомендацій для викладання навчальних дисциплін щодо бенчмаркінгу територій, управління змінами (довідка про впровадження від 12.10.2020 р. № 350/01-14/2020).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею автора. Основні ідеї та розробки, зокрема й ті, що характеризують наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, а також висновки й рекомендації отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були викладені й отримали позитивну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково–практичних конференціях: Публічне управління та адміністрування на сучасному етапі державотворення: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 жовтня 2019 р.); Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт) : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 15-16 квітня 2020 р.). – Харків : Харків. нац. ун-т міськ. господарства імені О.М. Бекетова, 2020; Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, О. М. Петрось. Київ : НАДУ; Соціально-орієнтована економіка: теорія та практика соціального забезпечення : матеріали наук.-практ. конф. (Черкаси, 2-4 червня 2020 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2020; Сучасні інформаційні технології в освіті та науці: V всеукраїнська наук.-практ. конф., 12 листопада 2020 р./ Житомирський держ. ун-т імені Івана Франка, 2020; Перспективи розвитку територій: теорія і практика: IV всеукраїнській наук.-практ. конф., (Харків, 19-20 листопада 2020 р.). – Харків : Харків. нац. ун-т міськ. господарства імені О.М. Бекетова, 2020; Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: II міжнародна конференція, 20 листопада 2020 р./ Університет економіки та права «КРОК», 2020; Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: III всеукраїнська наук.-практ. конф., 25 листопада 2020 р. /– Київ : НАДУ, 2020, III Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку сучасної науки і освіти» : Львівський науковий форум, Львів, 16-17 січня 2021 р.; V Міжнародна конференція «Пріоритети сучасної науки», Київ, 23-24 січня 2021 р.

Публікація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 34 наукових працях, загальним обсягом 41,1 обл.– вид. арк., у тому числі: 1 – одноосібна монографія; 18 – статей в наукових фахових виданнях України; 5 – статей в наукових періодичних виданнях інших держав; 10 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг

роботи становить 489 сторінки. Дисертація містить 26 таблиць, 28 рисунків, 8 додатків. Список використаних джерел – 457 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі висвітлено важливість розвитку механізмів формування публічного простору в Україні, обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок з напрямками, програмами і темами наукових досліджень. Сформульовано мету і завдання дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено апробацію основних положень.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади аналізу публічного простору в процесах державотворення»** – досліджено сучасні та актуальні моделі, підходи та аспекти розвитку публічного простору в різних наукових парадигмах. Визначено, що з розвитком сучасних технологій на певних міських і сільських територіях, процесів урбанізації та субурбанізації (домінування значення приміських територій), активізації міграційних процесів населення із сільської місцевості у великі міста, а також враховуючи демографічні особливості міграційних процесів, здійснено системний аналіз розвитку публічного простору міста з урахуванням соціальних, економічних, політичних, демографічних особливостей.

Обґрунтовано, що кожний публічний простір населеного пункту, включає індивідуальні та неповторні складові із його географічними, соціальними, демографічними, економічними, політичними, етнокультурними, гендерними особливостями може значно відрізнятися від іншого публічного простору, який має свій неповторний набір ключових чинників і особливостей.

Проведено аналіз законодавчих та нормативно-правових актів щодо розвитку територій міських просторів. З'ясовано, що у контексті формування цілісної системи планування територій вимоги документів просторового розвитку не завжди враховуються під час розробки соціально-економічних програм розвитку як стратегічного, так і короткострокового характеру. Зазначено, що в українському законодавстві відсутнє визначення «публічного простору»; в регулятивних актах, які стосуються міського управління і містопланування, визначаються лише так звані «простори громадського використання».

Констатовано, що «публічний простір» – це певний базис/ конструкт, з властивостями комунікаційного простору, де відбувається взаємодія та спілкування між різними соціальними групами, де кожна особа може реалізувати своє право на участь в політичному, соціальному, релігійному житті великої чи малої соціальної групи та суспільства в цілому. На основі наукових досліджень функціонування публічних просторів в сучасних державноуправлінських теоріях та працях, вченими виділені властивості соціальних змін у публічному просторі міста, що відбуваються на урбанізованих територіях. Доведено, що класичні публічні простори стрімко занепадають і зникають. Традиційні публічні простори втрачають свою унікальну антропологічну складову – характерні для цього місця, соціуму й часу просторові соціальні практики.

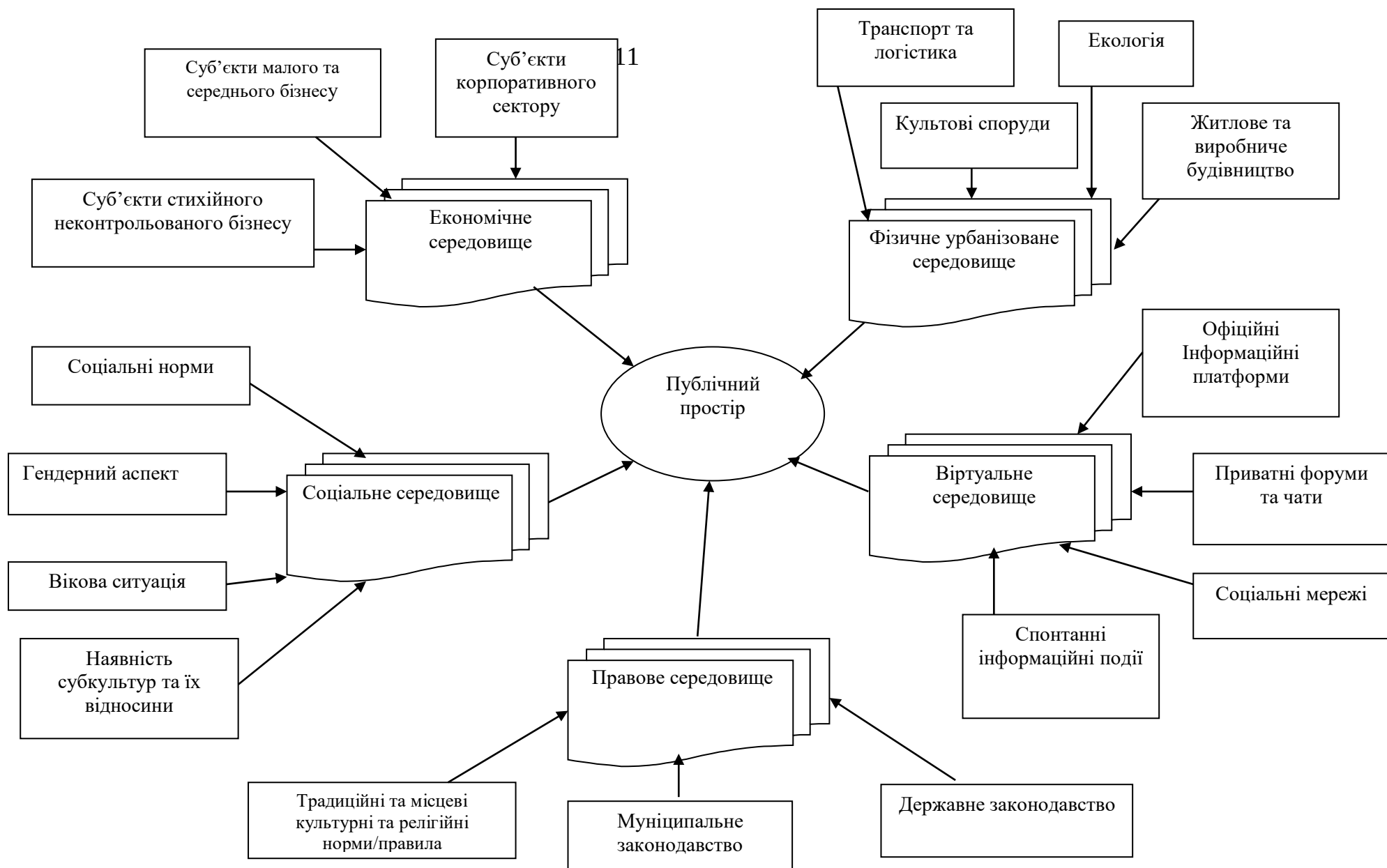

Рис.1 Авторська модель системи «Публічний простір»

Обґрунтовано, що публічний простір є складною системою зі змінними в залежності від соціально-економічного, правового та іншого ситуативного впливу. Особливості публічного простору наведено у авторській теоретичній моделі

На основі аналізу наукових джерел визначено що, публічний простір передбачає постійну ефективну взаємодію і комунікацію у суспільстві, тому він повинен бути відкритим та передбачати ефективний діалог влади і громади міста. Також відкрита комунікація у публічному просторі передбачає наявність суспільних інститутів та залучення представників громади міста до активних соціальних та політичних процесів у прийнятті політичних та соціальних рішень. Важливим аспектом у публічному просторі міста є безпека і реалізація суспільних інтересів жителів та гостей міста.

Публічний простір має характер загальності і універсальності як місце персональної і колективної представленості, в якому суб'єкт заявляє про себе як про автономний носій загальнозначущих цінностей, здатний їх реалізувати у своїй діяльності і у взаємодії з іншими суб'єктами. Публічний простір як політико-соціальне і культурне явище, загальнодоступне місце формування, акумуляції і трансляції ідей і пам'яті, досвіду, подій і їх фізичного відображення, вибудовується на традиційних формах політичної боротьби за колективну свідомість і історію в широкому сенсі – доступності для усіх, через механізми символізування, відчуження і апропріації.

У другому розділі – **«Методологія управління розвитком ефективної системи публічних просторів»** – викладено методологію дисертаційного дослідження, розглянуто цілі, принципи та підходи до управління розвитком системи публічних просторів, розглянуто методи дослідження публічних просторів тощо.

Визначено, що публічний простір являє собою відкритий багатовимірний простір, де визначається спосіб регулювання суспільством реально існуючих інтересів. Ураховуючи його специфіку, зазначено, що це не тільки простір одного покоління, в ньому закладено традиції попередніх поколінь і він сприяє трансляції накопиченого досвіду та традицій іншим. Сформульовано основні принципи ефективного функціонування публічного простору – це закономірності функціонування окремих складових, а саме: відкритості і прозорості, об'єктивності, демократії в управлінні містом, комфорту, екологічності, безпеки, розвитку освіти, технологічності, економічності, мобільності, культурології та ін., які утворюють ефективну систему функціонування міста. І важливим значенням для успішного функціонування публічного простору міста є врахування усіх вище зазначених принципів та їх складових.

Дослідження суспільного простору дає доволі різнобічну інформацію про особливості функціонування суспільства, його цінності, пріоритети та орієнтації, рівень інтегрованості та розвитку. Публічний простір є важливим і перспективним об'єктом наукового вивчення. Очевидно, що в динамічному і мінливому сучасному суспільстві особливий інтерес викликають зміни, що відбуваються у соціальному середовищі – у соціальних відносинах, спільнотах,

інститутах тощо. Ці зміни мають певним чином відображатися і на публічному просторі, а також на самій його організації, на функціональному призначенні та особливостях публічного використання. Визначено перелік ознак публічного простору, за якими можна прослідкувати соціальні зміни, що відбуваються на урбанізованих територіях, а саме: загальності і універсальності як місце персональної і колективної представленості, в якому суб'єкт заявляє про себе як про автономний носій загальнозначущих цінностей, здатний їх реалізувати у своїй діяльності і у взаємодії з іншими суб'єктами. Публічний простір як політико-соціальне і культурне явище, загальнодоступне місце формування, акумуляції і передачі ідей і пам'яті, досвіду, подій і їх фізичного відображення, вибудовується на традиційних формах політичної боротьби за колективну свідомість і історію в широкому сенсі – доступності для усіх, через механізми символізування, відчуження і апропріації. До ключових ознак публічного простору належать: постійний комунікативний процес, відкритість, максимальне вільне циркулювання інформації; забезпечення умов для участі громадян у політичному процесі, зокрема через створення дискусійних майданчиків і формування громадської думки; змістовна спрямованість щодо формулювання та реалізації суспільних інтересів із метою досягнення спільного (суспільного) блага. Вищенаведений перелік розглядаємо як один із кроків на шляху побудови методичного інструментарію для дослідження соціальних змін у сучасному місті.

Проведено інтерпретацію поняття «віртуальний публічний простір», яке розглянуто через такі поняття як «публічний простір» та «віртуальність», враховуючи постійні економічні, соціальні, політичні, географічні, історичні і культурні трансформації, що відбуваються в суспільстві. Обґрунтовано, що віртуальний простір тісно пов'язаний зі сприйняттям людиною зовнішнього світу. Новітні технології на рівні відчуттів прагнуть створити у користувача інформаційно-комунікаційних засобів найбільш достовірну ілюзію реальності штучного світу.

В умовах тотальної інформатизації суспільства та трансформації системи представництва громадських інтересів у сферу публічного масштабно проникають різноманітні соціальні медіа, публічний простір по суті перетворюється на суцільний медіа-процес, де громадянам представляється світ віртуального простору, гіперреальність і інші новітні механізми.

Визначено, що публічний простір і надалі не лишається доступним для всіх однаковою мірою. Проведені дослідження продемонстрували, що для урбанізованих регіонів України є характерними різні тенденції змін. Урбанізовані регіони мають шість різних міграційних паттернів: міграційна модель столичного урбанізованого регіону з найвищим рівнем постіндустріальних трансформацій та найвищим рівнем життя населення (Київський регіон); міграційна модель урбанізованого регіону з високим рівнем постіндустріальних трансформацій (Харківський регіон); міграційна модель індустріального урбанізованого регіону з високим рівнем добробуту населення та низьким рівнем безробіття (Дніпропетровський регіон); міграційна модель приморського портово-промислового та туристично-рекреаційного

урбанізованого регіону з високим рівнем добробуту населення (Одеський регіон); міграційна модель індустріального та туристично-рекреаційного урбанізованого регіону (Львівський регіон).

У третьому розділі – **«Механізми функціонування публічного простору у процесах державотворення»** – проведено моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава».

Визначено, що моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава» можна розподілити на три основні складові:

1) теоретико-методологічна складова відповідає за розробку основ концепції та моделювання взаємодії в межах динамічної системи «публічний простір – держава»: аналіз напрямів взаємодії, обґрунтування критеріїв та параметрів для оцінки ефективності взаємодії, розробка системи обмежень та ризиків;

2) емпірична складова відповідає за збір фактичних даних, отриманих шляхом проведення експериментів і спостережень, а також систематизацію аналітичної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень;

3) управлінська складова: обґрунтування моделей розвитку динамічної системи в залежності від етапу її життєвого циклу, розробка механізмів адаптації динамічних процесів функціонування публічного простору в рамках системи «публічний простір – держава», розробка найбільш ефективних сценаріїв розвитку динамічної системи «публічний простір – держава», прогнозування наслідків взаємодії.

Функціонування динамічної системи «публічний простір – держава» породжує низку соціально-економічних, екологічних та репутаційних ефектів. Так, соціально-економічний ефект від формування та використання публічних просторів проявляється в посиленні згуртованості громади, створенні можливостей для розвитку інноваційного та креативного потенціалу мешканців та гостей міста, сіл та селищ збільшенні кількості та різновидів творчих, спортивних, просвітницьких та інших заходів, збільшенні кількості мешканців та гостей міста, які відвідують об'єкти публічного простору, відновленні та розвитку інфраструктури, збільшенні частки доходів від надання додаткових платних послуг на території об'єктів публічного простору, підвищенні економічної активності мешканців міських чи сільських територій; створенні умов для залучення позабюджетних джерел фінансування розвитку публічних просторів.

Екологічні ефекти функціонування динамічної системи «публічний простір – держава» відображають стан та динаміку забруднення навколишнього середовища, вартісне вираження екологічних наслідків формування та використання публічних просторів, сформовану систему природоохоронних заходів, дотримання екологічних норм та стандартів. Науковці наголошують на нагальній необхідності екологізації регіонів, основними складовими якої є: «розвиток відновлювальної енергетики в межах міста, села чи селища, а саме вітрової, сонячної, геотермальної та ін. залежно від природних умов території; будівництво енергоефективних будинків, що споживають мінімум електричної та теплової енергії; скорочення потреби у автомобільному транспорті за

рахунок оптимального планування території, розвитку велосипедного транспорту, а також чіткої роботи громадського транспорту; забезпечення високої частки зелених зон на певній території та стійкості природних систем і біорізноманіття в їх межах; мінімізація утворення твердих побутових відходів, забезпечення їх сортування та максимально глибокої переробки». Відповідно, публічні простори є унікальним інструментом інтеграції зусиль влади, бізнесу і громади у напрямку екологізації, а також забезпечення екологічних потреб індивіда.

Рис. 2. Індикатори для оцінки репутаційних ефектів створення публічного простору

Особливе місце серед ефектів функціонування динамічної системи «публічний простір – держава» посідають репутаційні ефекти, які мало вивчені в теорії і недостатньо враховуються в державному управлінні та місцевому самоврядуванні на практиці в процесі прийняття рішень. Ігнорування важливості репутаційних ефектів та ризиків здатне спричинити не лише зниження або повну втрату вартості репутаційного капіталу, а також фінансові втрати, зокрема у вигляді збитків або недоотриманого прибутків. Основними репутаційними ефектами варто вважати наступні: посилення довіри в міському середовищі (зокрема до представників влади, бізнесу, громади), налагодження

довготривалої співпраці, сприяння сталому розвитку міста, створення потужного бренду регіону, підвищення лояльності мешканців та гостей міста, села чи селища шляхом створення сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності, інвестування, реалізації творчого та спортивного потенціалу, відпочинку та різнобічному розвитку.

Репутація публічного простору регіону є «динамічною характеристикою, яка формується протягом тривалого часу серед зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів на основі достовірної інформації про країну та досвіду особистої взаємодії в її межах (комфортність проживання, довіра та авторитетність органів державної влади, безпека, захищеність, ступінь сприятливості умов для ведення бізнесу тощо).

Враховуючи результати сучасних досліджень щодо сталого розвитку міст, сіл та селищ та управління публічним простором, обґрунтовано, що формування креативного інноваційного простору потребує розвитку науково-технологічних кластерів та залученням до цієї мети найкращих компаній і розвинутого людського потенціалу; збереження унікальних властивостей міста, села чи селища, їхнього історичного середовища та культурної спадщини; підвищення рівня життя та поліпшення якості життєвого середовища, умов праці та підприємництва; формування відкритої та конкурентоспроможної економіки з цільовим залученням інвестицій та спроможним бюджетом розвитку; запровадження ефективної системи управління містом та відкритих правил діяльності міської влади; розвиток соціального партнерства, концентрація ресурсів на вирішенні системних проблем.

Проведено аналіз соціальної функції публічного простору і визначено, що використання публічних просторів для повсякденної соціальної активності необхідне для існування й життєздатності як окремих спільнот, так і територій у цілому. Загальним принципом цього підходу є наголос на інклюзивній архітектурній організації простору, яка має заохочувати активне використання вулиць, тротуарів, площ, парків та інших публічних просторів і через це сприяти соціальному різноманіттю в містах. Соціальна функція дозволяє проаналізувати особливості соціальної взаємодії населення певного регіону, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста, села чи селища (placemaking). Тобто, аргументовано що, placemaking є важливим аспектом для визначення ролі місцевого самоврядування та аналізу активної позиції жителів міста, села чи селища. Також доведено, що соціальна функція публічного простору міста дозволяє визначити особливості ефективної взаємодії та комунікації населення різних вікових груп. Визначити публічні місця для розвитку соціальної взаємодії, відпочинку і обміну досвідом, розвитку соціальних проектів для молоді та дорослого покоління, можливість спілкування для старшого покоління.

Визначено, що економічна функція публічного простору розглядає, які економічні та регуляторні механізми дозволяють створювати публічні простори та розвивати вже існуючі публічні простори регіонів. Яким чином можна зробити відкриті зони для розвитку молодіжних стартапів. Із розвитком інформаційних технологій інтенсивно розвиваються стартап-компанії, які є

гнучкі до потреб ринку та пропонують конкретні рішення для своєї цільової аудиторії.

Так, до економічної функції публічного простору ми можемо віднести:

- формування ціннісно-етичних настанов населення на реалізацію економічно активної поведінки, самозабезпечення та дотримання трудової етики;
- забезпечення економічно обґрунтованої та гідної заробітної плати для населення;
- розроблення економічних механізмів заохочення роботодавців до створення нових робочих місць з належними умовами праці;
- поширення гнучких форм зайнятості;
- мінімізація негативних наслідків зовнішньої трудової міграції;
- оптимізація імміграційної політики з метою забезпечення в майбутньому необхідних потреб економіки України в робочій силі;
- впровадження стандартів соціальної відповідальності бізнесу.

Політична функція публічного простору розглянута як простір вільного формування громадської думки та участі громадян у політичних процесах. Публічний простір є однією з ключових категорій розуміння урбаністичного способу життя й демократичного управління. Ця подвійність закріплена тривалою урбаністичною традицією. Конкретизовано що, політична функція публічного простору передбачає, що публічні простори передусім є просторами репрезентації та політичної боротьби громадян за свої права з тими, хто наділений владою й реалізує її в просторі міста, села чи селища.

Доведено, що поняття публічності не можна розглядати поза поняттям приватності. Приватність протилежна у своїх характеристиках: вона має емоційно-сугестивну природу, базується не на рівності, а на прийнятті соціальних, часом асиметричних ролей. Два полюси одного і того ж процесу демонструють явища, що відбуваються у суспільстві, політиці, комунікативній сфері, міжособистісних відносинах.

В четвертому розділі – «Прикладні положення управління потенціалом публічних просторів у процесах територіального розвитку» – наведено рекомендації щодо удосконалення процесів формування та функціонування публічного простору в регіонах України.

Проаналізовано, що потенціал публічного простору знаходиться під впливом низки факторів: організаційно-управлінських (відсутність чітко сформульованої мети створення публічного простору, реальної співпраці влади, бізнесу та громади при створенні публічного простору, чітко визначених єдиних і прозорих умов взаємодії, низький рівень соціальної відповідальності), юридичних (суперечливість та недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує питання формування та використання публічних просторів, недотримання вимог нормативних актів, лобіювання та корупція), економічних (макроекономічна та фінансова нестабільність в країні, уповільнення інвестиційних процесів, зменшення надходжень до бюджетів різних рівнів, відтік креативної молоді та висококваліфікованих фахівців, зубожіння населення).

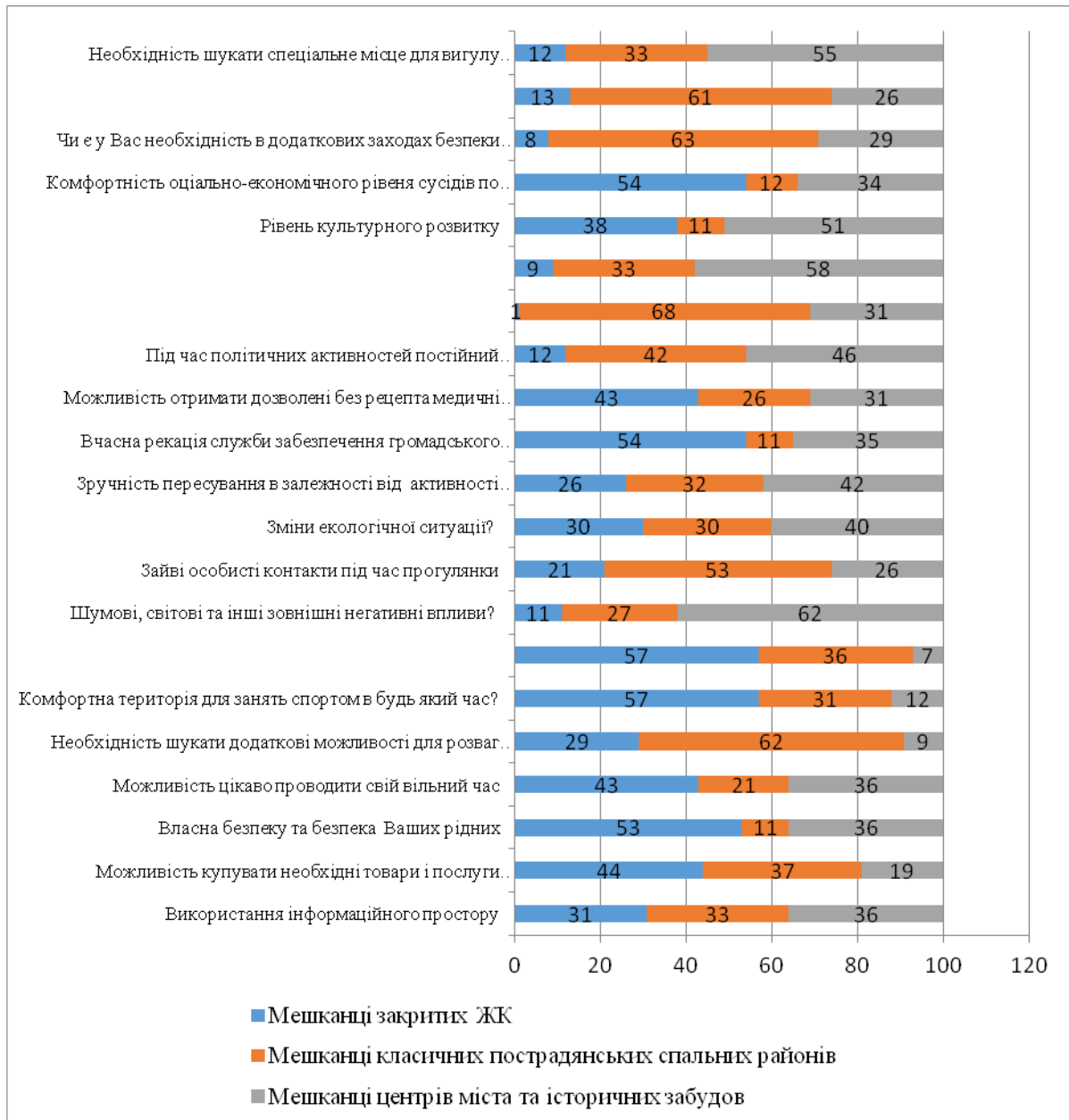

Рис. 3. Результати аналізу публічного простору жителів Києва і Київської області, Львова та Львівської області, Миколаєва і Миколаївської області, Харкова і Харківської області, Дніпра і Дніпропетровської області

В рамках проведеного емпіричного дослідження та розробленої авторської анкети щодо вивчення особливостей функціонування певних публічних просторів у великих містах та комфорту жителів зазначених областей України, нами були отримані такі статистичні дані. У відсотковому значенні проаналізовані стверджувальні відповіді 376 респондентів різних регіонів, які проживають у великих містах України.

Доведено, що формування адаптаційних можливостей жителів великих міст пов'язане з відчуттям безпеки і комфорту. Життєвий комфорт формується на підставі власних преференцій особистості під впливом обставин об'єктивного характеру: на макрорівні – це інституціональні чинники

функціонування суспільства, а саме: соціально-політичний устрій, рівень розвитку і стан економіки та соціальної ситуації в країні, рівень демократії; на мезорівні – чинники, пов’язані з місцем проживання: соціальне становище, а саме можливість задовольнити соціально-економічні і духовні потреби, екологічна та криміногенна ситуація; на мікрорівні – матеріальний рівень життя, житлові умови, зайнятість. На формуванні життєвого комфорту позначаються і соціально-демографічні характеристики особистості: стать, вік, шлюбний статус, освіта, стан здоров’я тощо.

Враховано структурний вимір публічного простору з аналізом зонування території, форми власності території, що використовується як публічний простір та ступеню відкритості публічного простору (відкритий або з обмеженим доступом), а також ступінь виконання публічним простором логістичної функції у сільській місцевості (як він пов’язує окремі сільські осередки).

Мотиваційний вимір включає наявність певних норм поведінки в певному публічному просторі (або чи є такі норми вимогою в цьому просторі), як ідентифікуються «свої-чужі», а також ефективна взаємодія в певному соціальному середовищі, малій чи великій соціальній групі.

Також важливим є врахування процесуального виміру, а саме можливі форми інтеграції (реально або потенційно) може забезпечувати публічний простір (зокрема, міжособистісне спілкування, масові збори тощо), особливості спілкування в цьому просторі (наприклад, масова комунікація, у більшості неперсоніфіковане, персоніфіковане).

При цьому потенціал публічного простору знаходиться під впливом низки факторів: організаційно-управлінських (відсутність чітко сформульованої мети створення публічного простору, реальної співпраці влади, бізнесу та громади при створенні публічного простору, чітко визначених єдиних і прозорих умов взаємодії, низький рівень соціальної відповідальності), юридичних (суперечливість та недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує питання формування та використання публічних просторів, недотримання вимог нормативних актів, лобіювання та корупція), економічних (макроекономічна та фінансова нестабільність в країні, уповільнення інвестиційних процесів, зменшення надходжень до бюджетів різних рівнів, відтік креативної молоді та висококваліфікованих фахівців, зубожіння населення).

Варто підкреслити, що успішне формування та використання публічного простору може сформувати ідентичність як індивідуальну, так і соціальну. Це відповідає підходу до ідентичності населеного пункту та аналітичному розрізненню його чотирьох вимірів: ототожнення особистості індивіда та групи з суспільством, ототожнення ідентичності з містом – його стінами, ландшафтом, простором, ототожнення ідентичності з «муром» та минулим міста, ототожнення ідентичності з цілями та майбутнім міста. Отже, в результаті формування та використання потенціалу публічного простору населеного пункту стає привабливим для життя та відвідування, роботи та навчання, відпочинку та розваг, а публічні простори стають важливим

елементом суспільного життя, формування ідентичності міста, невід’ємною складовою бренду міста.

Таблиця 1

Комплекс інструментів формування та використання потенціалу публічного простору

Група інструментів	Приклади інструментів	Призначення
Нормативно-правові інструменти	Стратегії та програми, постанови та рішення державних та місцевих органів влади; статuti, розпорядження та накази підприємств, установ та організацій	Забезпечення правового підґрунтя для створення умов для розвитку міста, ревіталізації, інтегрованого просторового планування, підтримки інновацій, креативних індустрій, освіти, підприємництва
Інституційно-організаційні інструменти	Спільні, соціальні підприємства, громадські обговорення, фокус-групи, опитування, конкурси, тренінги та заходи з розвитку публічних просторів, волонтерство, Е-урядування	Налагодження мережі інституцій з підтримки проектів створення публічного простору, соціального діалогу спільного прийняття рішень, міжсекторного співробітництва
Фінансові інструменти	Угоди державно-приватного партнерства, проекти Державного фонду регіонального розвитку, громадські бюджети, контракти, оренда, лізинг, концесія, кредитування, інвестування, грантове фінансування, благодійна допомога	Акумуляування необхідного обсягу фінансових ресурсів з різних джерел: кошти державного та місцевих бюджетів, українських та закордонних компаній, благодійних фондів та громадських організацій, населення (резидентів та нерезидентів)
Інформаційно-технологічні	Інтерактивні бази даних (рішень, проектів, організацій-учасників), соціальні мережі та онлайн спільноти, бренд міста, зелені конструкції, смарт-технології, паблік-арт, заходи	Формування необхідної технічної, сервісної та соціальної інфраструктури, безпечного та комфортного середовища, енергоефективності будівель та споруд, двосторонньої комунікації

Визначено, що найважливішим при обранні інструментів для формування та використання потенціалу публічного простору є усвідомлення призначення даного простору, мети його створення, цільових груп; розуміння важливості стратегічного підходу до просторового розвитку міст; а також спроможність зрозуміти потреби міста, його мешканців та гостей. Це дозволить обрати пріоритетні напрямки розвитку міста, визначити території, які потребують першочергового відновлення, налагодити взаємовигідну довготривалу співпрацю. При цьому наявність та застосування прозорих правил співпраці на всіх етапах обґрунтування та створення публічного простору стане запорукою посилення довіри до прийнятих управлінських рішень.

З’ясовано, що спільними чинниками формування публічного простору у світі є: високий рівень соціальної захищеності та безпеки жителів; верховенство

права; доступ до якісних адміністративних та соціальних послуг; розвинений рівень інфраструктури; велика кількість паркових зон та можливість для населення вільного доступу до зон відпочинку; дотримання законодавства у сфері екології; дотримання законодавства у сфері будівельних норм та стандартів; високі стандарти якості продуктів харчування; психологічний комфорт населення великих міст у доступі до відкритого простору; рівень освіченості населення та можливість формування вільних зон публічного простору за освітніми та професійними інтересами та багато інших особливостей.

Аргументовано, що соціальна активність і небайдужість до соціальних змін у місті формує у населення високий рівень відповідальності та наявності громадянського суспільства та функціонування безпечного простору, в якому важливим є дотримання правових та соціальних норм. А індивідуальний аспект спрямований на розвиток соціально та психологічно зрілої особистості, яка готова нести відповідальність та бути рішучою у власних здібностях, психологічних властивостях та процесах. І важливим є з наукової точки зору також врахування індивідуального підходу розвитку особистості у публічному просторі як системі, яка забезпечує формування якісних зовнішніх соціальних, психологічних, економічних, демографічних, екологічних та освітніх чинників.

В п'ятому розділі – **«Практичні рекомендації щодо формування системи публічних просторів в Україні»** – приділено увагу до статусу та специфіки публічного простору в умовах державно-приватного партнерства та здійснення Е-урядування у публічному просторі українських міст з урахуванням досвіду європейських країн.

Доведено, що від ефективності партнерських відносин влади, бізнесу та громадянського суспільства у всіх сферах залежить якість життя населення і стабільний розвиток регіонів України. Ефективна комунікація між органами влади та громадянським суспільством можлива лише в разі взаєморозуміння сторін і узгодженості їх інтересів, які в свою чергу сприяють соціальним змінам публічного простору.

Визначено, що публічний простір не є статичною «структурою». За своїм дизайном, нормами та правилами, своїми просторовими та візуальними властивостями, він завжди є виразом соціального розвитку. Публічний простір та межі його публічності надзвичайно відрізняються в різних містах, суспільствах, трансформуючись під дією економічних, соціальних, політичних, географічних, історичних і культурних чинників.

Констатовано, що використання класичної схеми доведення методом від супротивного, показує: у разі відсутності першого фактора, коли публічний простір є недоступним для інституціоналізації громадських сил, але повністю підконтрольним недемократичній державі, поява автономних від держави організацій та об'єднань, що становлять інституціональний контекст громадянського суспільства, стає неможливим. У такому разі публічний простір наповнюється квазідержавними організаціями та об'єднаннями, контрольованими державою, а також формуються різноманітні неформальні дисидентські угруповання, що функціонують поза публічного простору.

На підставі проведеного аналізу специфіки публічного простору в умовах комунікації влади, бізнесу та громадянського суспільства, сформульовано деякі практичні рекомендації та внесені корективи в механізми партнерства, включити створення сприятливого економічного та нормативно-правового середовища, а саме: розробки сучасних механізмів впровадження діалогових моделей комунікативної взаємодії; широкого використання сучасних комунікативних каналів в справі навчання громадян діалогу і партнерства з поширенням програм активного інформування про інтереси суспільства або приватні інтереси; розробку концепції і реалізації системи моніторингу ефективності процесу комунікації владних структур усіх рівнів з громадянським суспільством і бізнес-спільнот, вдосконалення процесу трансформації механізмів взаємодії влади та суспільства, з метою виявлення чинників його гальмування і умови підвищення ефективності діалогу «влада – громадянське суспільство» і «влада – бізнес»; розширення зони експертно-аналітичного співпраці органів влади, бізнес-спільнот, формування нових каналів громадянської активності, перш за все на рівні регіонального ділового простору, модернізації форматів взаємодії на основі сучасних цифрових технологій.

Запропоновані рекомендації в цілому сприятимуть підвищенню ефективності процесу конструювання комунікації влади, бізнесу і громадянського суспільства, а також можуть бути застосовані в ході організаційного вдосконалення і нормативного оформлення процесів розвитку публічного простору.

Проведений аналіз теоретичних наукових джерел та діючих програм соціально-економічного розвитку областей і громад, показав, що не існує єдиної успішної програми розвитку е-урядування та е-демократії. Кожна стратегічна програма чи план мають бути індивідуальними і враховувати специфічні особливості кожної країни або регіону. Для більшості країн світу розвиток е-урядування та е-демократії є одним із національних пріоритетів і розглядається як загальнонаціональне завдання. Інформаційно-комунікаційним технологіям відводиться роль необхідного інструменту соціально-економічного прогресу, одного з основних чинників інноваційного розвитку економіки. Е-урядування та е-демократія дозволяє найбільш ефективно і в стислі терміни: підвищити національну конкурентоспроможність у високоінтелектуальних сферах праці; підвищити якість життя громадян; сприяти становленню відкритого демократичного суспільства. Проведені дослідження дозволили визначити систему механізмів розвитку е-урядування з п'яти груп: механізми безпеки в інформаційному просторі, механізми е-взаємодії, механізми надання е-послуг, механізми е-демократії та відкритого уряду. Для кожної групи визначено детальна класифікація механізмів забезпечення е-урядування. Характерною особливістю наданої структури механізмів є їх взаємопов'язаність, що визначає системний та комплексний підхід до запровадження механізмів е-урядування.

Визначено, що механізми формування системи ефективних публічних просторів призначені для практичної реалізації державного управління у сфері

створення та використання публічних просторів, а також розподілені за двома основними ознаками: 1) за рівнями (національні, регіональні, локальні); 2) за функціональним призначенням (політичні, адміністративні, соціальні, економічні, організаційні, мотиваційні).

Національні механізми призначені для окреслення стратегічних пріоритетів розвитку країни, формування консолідуючих цінностей та контролю за дотриманням встановлених норм та стандартів у сфері створення та використання публічних просторів. Регіональні механізми доповнюють та конкретизують національні з врахуванням регіональної ідентичності, сприяють узгодженню національних, регіональних та галузевих пріоритетів розвитку. Локальні механізми забезпечують безпосередню реалізацію проектів зі створення публічних просторів з урахуванням потреб та потенціалу певної території.

Зазначено, що розподіл механізмів формування системи ефективних публічних просторів за функціональним призначенням дозволяє виділити політичні механізми (механізми формування політики розвитку публічних просторів, економічної, територіальної політики тощо), правові механізми (механізми розробки, прийняття та виконання нормативно-правових актів), соціальні механізми (механізми подолання соціального виключення та захисту соціально незахищених верст населення), економічні механізми (механізми регулювання бюджетних, інвестиційних, грошово-кредитних, податкових відносин), організаційні механізми (механізми забезпечення узгодженої роботи суб'єктів державного управління та місцевого самоврядування), мотиваційні механізми (механізми стимулювання високої ефективності роботи як державних службовців, так і партнерів при формуванні та використанні публічних просторів).

Також проаналізовано, що ключовими складовими механізмів формування системи ефективних публічних просторів є люди, територія, ідентифікація та взаємодія. Відповідно, для формування системи ефективних публічних просторів органи державного управління та місцевого самоврядування мають розуміти потреби та інтереси людей, враховувати специфіку та потенціал території, сприяти посиленню лояльності до території, а також налагоджувати партнерські відносини з підприємствами, відповідальними за облаштування публічних просторів, організаціями громадянського суспільства та закладами вищої освіти, які зацікавлені у дослідженні проблем міста та розробці рішень для їх подолання, а також іншими представниками громади.

Доведено, що національні механізми призначені для окреслення стратегічних пріоритетів розвитку країни, формування консолідуючих цінностей та контролю за дотриманням встановлених норм та стандартів у сфері створення та використання публічних просторів. Регіональні механізми доповнюють та конкретизують національні з врахуванням регіональної ідентичності, сприяють узгодженню національних, регіональних та галузевих пріоритетів розвитку. Локальні механізми забезпечують безпосередню

реалізацію проектів зі створення публічних просторів з урахуванням потреб та потенціалу певної території.

Зазначено, що розподіл механізмів формування системи ефективних публічних просторів за функціональним призначенням дозволяє виділити політичні механізми (механізми формування політики розвитку публічних просторів, економічної, територіальної політики тощо), правові механізми (механізми розробки, прийняття та виконання нормативно-правових актів), соціальні механізми (механізми подолання соціального виключення та захисту соціально незахищених верст населення), економічні механізми (механізми регулювання бюджетних, інвестиційних, грошово-кредитних, податкових відносин), організаційні механізми (механізми забезпечення узгодженої роботи суб'єктів державного управління та місцевого самоврядування), мотиваційні механізми (механізми стимулювання високої ефективності роботи як державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, так і партнерів при формуванні та використанні публічних просторів).

Визначено, що ключовими складовими механізмів формування системи ефективних публічних просторів є люди, територія, ідентифікація та взаємодія. Відповідно, для формування системи ефективних публічних просторів органи державного управління та місцевого самоврядування мають розуміти потреби та інтереси людей, враховувати специфіку та потенціал території, сприяти посиленню лояльності до території, а також налагоджувати партнерські відносини з підприємствами, відповідальними за облаштування публічних просторів, організаціями громадянського суспільства та закладами вищої освіти, які зацікавлені у дослідженні проблем міста та розробці рішень для їх подолання.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що для ефективного використання наявного потенціалу країни до формування системи публічних просторів рекомендується:

1. Створення послідовної державної та місцевої політики управління публічними просторами в Україні шляхом посилення територіально орієнтованого стратегічного мислення державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, стандартизації вимог щодо безпечності публічних просторів, забезпечення діалогу та співпраці влади, бізнесу і громади при створенні публічних просторів, розробки цільових програм та введення постійної статті в міських бюджетах задля фінансування проектів зі створення та трансформації публічних просторів, систематичного пошуку додаткових джерел фінансування змін у публічних просторах.

2. Реалізація інвестиційних проектів з дотриманням політики формування публічних просторів та впровадження рішень, сприятливих для розвитку інфраструктури міста, особливо транспортної. Водночас реалізація інвестиційних рішень повинна відповідати пріоритетам розвитку міста та потребам його мешканців, а також з враховувати матеріальні та нематеріальні активи міста.

3. Підвищення прозорості процесів формування та використання публічних просторів міст шляхом збільшення участі жителів у створенні та

трансформації публічних просторів, створення платформ для обміну досвідом різних соціальних груп, створення загальнодоступного реєстру публічних просторів країни. Це сприятиме забезпеченню постійного моніторингу змін у системі публічних просторів та швидкого реагування на оновлення потреб міст та їх мешканців. Водночас надзвичайно важливою є популяризація ідеї створення публічних просторів шляхом демонстрації вдалого реалізованих проектів публічних просторів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано розв'язання наукової проблеми обґрунтування парадигми публічного простору у процесах державотворення задля розробки науково-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів його формування в Україні. Отримані в процесі дослідження результати підтверджують загальну методологію, що покладена в його основу, і представлені у вигляді таких висновків:

1. Здійснено теоретико-методологічний аналіз публічного простору в процесах державотворення, що дозволило сформулювати авторське визначення публічного простору як певного фізичного та/чи віртуального базису/конструкту, з потужним комунікативним потенціалом, де відбувається взаємодія та спілкування між різними соціальними групами і кожна особа може реалізувати своє право на участь в політичному, соціальному, релігійному житті великої чи малої соціальної групи та суспільства в цілому

Доведено, що соціальні зміни у публічному просторі доцільно розглядати з позиції функціонального, структурного, мотиваційного та процесуального вимірів. Аналіз функціонування публічного простору в сучасних державно-управлінських теоріях та працях з позицій системного підходу дозволив виокремити особливості, характеристики, види та підсистеми публічних просторів.

2. Враховано особливості функціонування публічного простору, спираючись на системно-функціональний аспект; системно-структурний аспект; системно-інтегрований аспект; функціональності; цілеспрямованості; ієрархії; єдності; розвитку; децентралізації; відносності; моделювання; оперативності; оптимальності; формалізації та невизначеності. З позицій системного підходу, публічний простір досліджено, враховуючи аналіз таких систем, як: певна адміністративна територія; органи державної і місцевої влади; населення; інфраструктура; медичні заклади; гендерні та демографічні особливості; освіта на наука; екологія; економіка та інновації; охорона правопорядку та безпека населення; зони для відпочинку; рівень життя населення; наявність розвиненого громадянського суспільства; доступність товарів та послуг. Враховані основні принципи, як: цінність публічного простору; структуризація публічного простору; множинність публічного простору та системність публічного простору – властивість об'єкта володіти всіма ознаками системи.

3. Визначені основні методи дослідження публічних просторів (аналіз функціонального зонування території та її забудови, аналіз транспортно-

пішохідної організації комунікацій, аналіз екологічного стану місцевості, семантичний аналіз, пілотажний аналіз містобудівної ситуації, модель «нерівномірного районування» міської системи, морфологічний аналіз відкритих публічних просторів), а також проаналізовано можливості їх застосування для комплексної оцінки якості і визначення рівня комфорту публічних просторів. Визначені характеристики якісного публічного простору: безпека і психологічна захищеність, орієнтованість вулиці на пішохода, ергономічність оснащення вулиці, психо-емоційний і естетичний комфорт, вулиця як рекреація. Доведено, що ознаки публічного простору варто розглядати у контексті фізичного, економічного, комунікативного та нормативного вимірів вивчення публічного простору.

4. Представлено специфіку публічних просторів, враховуючи такі чинники, як: функціональне призначення публічного простору; ступінь комерціалізованості публічного простору; структурний вимір: зонування території; форма власності території, що використовується як публічний простір; ступінь відкритості публічного простору (відкритий або з обмеженим доступом); ступінь виконання публічним простором логістичної функції у місті; мотиваційний вимір; пов'язаність цього публічного простору з певними соціальними групами та/або видами діяльності. Використання потенціалу публічних просторів задля покращення розвитку регіонів, в цілому, включає в себе: удосконалення нормативно-правового забезпечення, що передбачає вдосконалення законодавчої бази з питань благоустрою, торгівлі та ін.; розвиток території міста, а саме модернізація інфраструктури публічного простору, створення комфортних для учасників умов перебування у будь-яких публічних просторах тощо; впорядкування об'єктів міського простору, які включають в себе тимчасові споруди для ведення підприємницької діяльності, засоби пересувної торгівлі, ринки та ін.; контроль за створенням та утриманням міського простору; формування системи заходів з поліпшення міського публічного простору; зміна пріоритетів розвитку міста на користь громади; використання системного підходу розвитку міста з урахуванням інтересів усіх його жителів; розвиток участі громади у формуванні міського середовища; впровадження інноваційних технологій; підвищення надходжень до міського бюджету за рахунок збільшення кількості відрахувань на податки від місцевого бізнесу в результаті активізації витрат користувачів міського простору через підвищення якості міського простору.

5. Проаналізовано можливості імплементації зарубіжного досвіду законодавчого забезпечення функціонування публічних просторів, що дозволило виявити пріоритетні напрями вдосконалення процесів державотворення України. Крім того, здійснений аналіз законодавчих та нормативно-правових документів у країнах з розвинутою економікою дав можливість визначити такі ключові особливості ефективного функціонування публічного простору: 1) повноваження та контроль за плануванням території міста завжди передається місцевим органам влади; 2) гнучкість планувальної системи у містах; 3) план міста має бути простим та сталим.

6. Визначено модель «публічний простір – держава», до якої включні такі складові, як: потенційна кількість органів державної влади та місцевого самоврядування, готових ініціювати співпрацю з метою формування та використання публічних просторів; потенційна кількість державних службовців, здатних залучитись до процесів формування та використання публічних просторів; потенційна кількість партнерів з різних секторів: сектор загального державного управління, нефінансові корпорації, фінансові корпорації, сектор домашніх господарств, сектор некомерційних організацій; орієнтовна кількість цільових груп та відвідувачів публічних просторів; обсяг інвестицій, необхідний для формування та використання публічних просторів.

З'ясовано, що множина вихідних змінних динамічної системи «публічний простір – держава» може складатись в залежності від цілі моделювання з таких змінних: кількість та характеристики створених публічних просторів; інтенсивність використання публічних просторів; кількість проведених в межах публічного простору заходів; кількість організаторів, партнерів, учасників, волонтерів; обсяг капітальних та поточних витрат на формування та функціонування публічного простору.

Також окреслено специфіку моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава», де публічний простір має характер загальності і універсальності як місце персональної і колективної представленості, в якому суб'єкт заявляє про себе як про автономний носій загальнозначущих цінностей, здатний їх реалізувати у своїй діяльності і у взаємодії з іншими суб'єктами. Публічний простір як політико-соціальне і культурне явище, загальнодоступне місце формування, акумуляції і передачі ідей і пам'яті, досвіду, подій і їх фізичного відображення, вибудовується на традиційних формах політичної боротьби за колективну свідомість і історію в широкому сенсі – доступності для усіх, через механізми символізування, відчуження і апропріації.

7. Обґрунтовано когнітивний механізм існування публічного простору в процесах державотворення та доведено, що існує тісний взаємозв'язок між двома політичними процесами: процесом інституціоналізації діалогу держави і громадянського суспільства та процесом поступового становлення діалогічної демократії, в тому числі і України. Важливо, що без активної позиції держави розширення впливу інститутів громадянського суспільства на управлінські завдання неможливо, оскільки держава створює умови для реального впливу громадян та інститутів громадянського суспільства на прийняття державно-політичних рішень за допомогою розширення відкритості та прозорості діяльності органів влади, підвищення стандартів якості державного управління, надання доступних і якісних державних послуг населенню на всій території, підвищення добробуту населення, зростання підтримки та довіри населення державі як організатору та керівнику соціальних колективних дій. Тому в роботі розроблено сім основних кластерів діалогу держави і громадянського суспільства: 1) партнерство, 2) інформаційно-пошуковий діалог, 3) дослідницький діалог, 4) деліберативний діалог, 5) дебати, дискусії та полеміка, 6) публічні суперечки, скандали, 7) інформаційна війна та маніпулятивні технології. Систематизовано функції публічного простору у процесах

державотворення та суспільного розвитку: *економічна* (економічні та регуляторні механізми, що дозволяють створювати публічні простори та розвивати вже існуючі публічні простори міста), *політична* (простір вільного формування громадської думки та участі громадян у політичних процесах), *соціальна* (аналіз особливостей соціальної взаємодії населення міста, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста).

8. Розроблено механізми удосконалення функціонування публічного простору в системі розвитку регіонів України на основі результатів проведеного з вересня 2019 року по лютий 2020 року емпіричного дослідження у об'єднаних територіальних громадах трьох областей (297 респондентів з Київської, Волинської і Житомирської) за сприянням закладів післядипломної освіти. Встановлено, що особливістю української моделі публічного простору, форматованої «знизу – вгору», є висока протестна активність громадянського суспільства, яка в умовах порушення каналів зворотного зв'язку і низького рівня довіри громадян до політичних інститутів сприяє формуванню та інституціоналізації нових каналів громадянської та публічної участі. Доведено доцільність застосування в українському публічному просторі таких інструментів формування та використання потенціалу публічного простору, як: проектний краудсорсинг (постійно діючий інформаційний ресурс, творцями і одночасно споживачами контенту якого є громадяни, включені в мережеві спільноти), мережевий брейншторм (мозковий штурм учасників соціальних мереж для генерації ідей щодо проблеми), краудфандинг (збір коштів на вирішення проблеми), краудкастинг (діяльність з вирішення проблем із залученням мережевих ресурсів), ІТ-краудсорсинг (включення інформаційно-комунікативних технологій у політико-управлінські структури).

В рамках проведеного емпіричного дослідження міської території та розробленої авторської анкети щодо вивчення особливостей функціонування певних публічних просторів у великих містах та комфорту жителів Києва і Київської області, Львова та Львівської області, Миколаєва і Миколаївської області, Харкова і Харківської області, Дніпра і Дніпропетровської області нами були отримані такі статистичні дані. У відсотковому значенні проаналізовані стверджувальні відповіді 376 респондентів різних регіонів, які проживають у великих містах областей України, де було визначено значимі кореляційні і статистичні відмінності між показниками респондентів, які проживають у закритих ЖК, класичних пострадянських спальних районах та мешкають у центрі міста та історичних забудовах.

9. Визначено особливості реалізації Е-урядування у публічному просторі різних регіонів України, з урахуванням світового досвіду. Найважливішим напрямом розвитку сфери Е-урядування є підвищення якості електронних послуг, оскільки саме вони стосуються кожного громадянина, забезпечують комфорт населення, розвиток публічного простору та ефективної комунікації між населенням, представниками державних установ і організацій та бізнесом. Для більшості країн світу розвиток е-урядування та е-демократії є одним із національних пріоритетів і розглядається як загальнонаціональне завдання. Інформаційно-комунікаційним технологіям відводиться роль необхідного

інструменту соціально-економічного прогресу, одного з основних чинників інноваційного розвитку економіки. Е-урядування та е-демократія дозволяє найбільш ефективно і в стислі терміни: підвищити національну конкурентоспроможність у високоінтелектуальних сферах праці; підвищити якість життя громадян; сприяти становленню відкритого демократичного суспільства.

Обґрунтовано систему механізмів розвитку е-урядування публічного простору, враховуючи: механізми безпеки в інформаційному просторі, механізми е-взаємодії, механізми надання е-послуг, механізми е-демократії та відкритого уряду. Для кожної групи визначено детальна класифікація механізмів забезпечення е-урядування. Характерною особливістю наданої структури механізмів є їх взаємопов'язаність, що визначає системний та комплексний підхід до запровадження механізмів е-урядування.

10. Розроблено практичні рекомендації щодо створення механізмів формування системи ефективних публічних просторів в Україні, включаючи створення сприятливого економічного та нормативно-правового середовища, а саме: 1) розробка сучасних механізмів впровадження діалогових моделей комунікативної взаємодії; 2) широке використання сучасних комунікативних каналів для навчання громадян діалогу, налагодження партнерства з поширенням програм активного інформування про інтереси суспільства або приватні інтереси; 3) розробка концепції і реалізації системи моніторингу ефективності процесу комунікації владних структур усіх рівнів з громадянським суспільством і бізнес-спільнотою, вдосконалення процесу трансформації механізмів взаємодії влади та суспільства з метою виявлення чинників його гальмування і умов підвищення ефективності діалогу «влада – громадянське суспільство» і «влада – бізнес»; 4) розширення зони експертно-аналітичної співпраці органів влади, бізнес-спільнот, формування нових каналів громадянської активності, перш за все на рівні регіонального ділового простору, модернізації форматів взаємодії на основі сучасних цифрових технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Лукін С.Ю. Публічний простір у процесах державотворення: теорія, методологія, практика: [монографія] / С.Ю. Лукін. – Харків : НУЦЗУ, 2020. – 380 с.

Статті в наукових фахових виданнях

1. Лукін С.Ю. Узагальнення засад функціонування публічного простору міста / С.Ю. Лукін // Публічне управління і адміністрування в Україні. – 2019. – Вип. 13. – С. 50-55.

2. Лукін С.Ю. Публічний простір міста як інструмент вивчення емпіричного прояву трансформаційних змін суспільства / С.Ю. Лукін // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», – 2019. – № 2 (56). – С. 47-51.
3. Лукін С.Ю. Аспекти превалювання досвіду європейських країн на публічних просторах у системі глобалізованого світу / С.Ю. Лукін // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2019. – № 4(68) . – С. 141-146.
4. Лукін С.Ю. Віртуальний публічний простір та особливості його функціонування / С.Ю. Лукін // Публічне управління і адміністрування в Україні. – 2020. – Вип. 15. – С. 66-70.
5. Лукін С.Ю. Аналіз нормативно-правових документів та їх роль в організації публічного простору для розвитку міст / С.Ю. Лукін // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. – 2020. – Серія «Державне управління». – Т. 31(70) . – №1. – С. 44-50.
6. Лукін С.Ю. Публічний простір: структура та складові, їх ознаки та принципи / С.Ю. Лукін // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2020. – Вип. 1(68). – С.33-42.
7. Лукін С.Ю. Функції публічного простору / С.Ю. Лукін // Публічне управління та митне адміністрування. – 2020. – № 1(24). – С.45-51.
8. Лукін С.Ю. Публічний простір європейських країн у системі глобалізованого світу за дослідженнями зарубіжних авторів / С.Ю. Лукін // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. – 2020. – Серія «Державне управління». – Т. 31(70). – №2. – С. 127-134.
9. Лукін С.Ю. Розвиток понятійно-категоріального апарату щодо публічного простору процесах державотворення / С.Ю. Лукін // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2020. – Вип. 1(57). – С.44-53.
10. Лукін С.Ю. Порівняльний аналіз соціально-психологічних аспектів публічного простору європейських країн та України / С.Ю. Лукін // Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія «Державне управління»): зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ. – 2020. – Вип. 1 (12). – С. 247-256.
11. Лукін С.Ю. Громадянське суспільство у формуванні публічного простору в процесах державотворення / С.Ю. Лукін // Публічне управління та митне адміністрування. – 2020. – № 2 (25). – С.99-104.
12. Лукін С.Ю. Суспільний-громадський аспект формування публічних просторів / С.Ю. Лукін // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2020. – Вип. 2(69). – С.58-64.
13. Лукін С.Ю. Кореляція суспільних феноменів «публічний простір» та «держава» / С.Ю. Лукін // Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Публічне управління та регіональний розвиток). Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1069631.pdf>, 2020. – Вип. 8. С. 345-368 (DOI: 10.34132/PARD2020.08.01)

14. Лукін С.Ю. Системний підхід до управління розвитком публічних просторів / С.Ю. Лукін // Публічне управління і адміністрування в Україні. – 2020. – Вип. 17. – С. 63-69.

15. Лукін С.Ю. Спектр підходів до оцінки ефективності публічного простору / С.Ю. Лукін // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. – 2020. – Серія «Державне управління» – Т. 31(70). – №4. – С.70-76 (DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.4/11>).

16. Лукін С.Ю. Особливості організації публічного простору для розвитку сільської місцевості в умовах децентралізації / С.Ю. Лукін // Публічне управління і адміністрування в Україні. – 2020. – Вип. 18. – С. 55-59.

17. Лукін С.Ю. Демографічні та гендерні особливості розвитку публічного простору міста в Україні / С.Ю. Лукін // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. – 2020. – Серія «Державне управління». – Т. 31(70). – №3. – С. 139-145.

18. Лукін С.Ю. Здійснення е-урядування у публічному просторі. [Електронне видання] / С.Ю. Лукін // Державне будівництво. – 2020. – № 1. – Режим доступу : <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/10849/3/journalok.pdf> (doi 10.34213/db.20.01.14).

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

20. Lukin S. (2020). Implementation of e-governance in the public space of ukrainian cities. *East journal of security studies*, 6 (1), p. 74-84. Retrieved from: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/50>.

21. Lukin S. (2019). Modeling of an ineffective dynamic system "Public space – state"; *East journal of security studies*, 4 (1), p. 239-250. Retrieved from: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/49>.

22. Lukin S. (2019). The specifics of public space in the context of public-private partnership; *East journal of security studies*, Vol. 3, p. 278-291. Retrieved from:

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12576/1/Lukin.Public%20space%20in%20the%20context%20of%20public-private%20partnership.pdf>.

23. Lukin S. (2019). Legislative support of the functioning of public spaces: European experience for Ukraine in the processes of state formation. *East journal of security studies*, Vol. 2, p. 211-221. Retrieved from: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12577/1/Lukin.Development%20of%20e-governance.%20%281%29.pdf>

24. Lukin S. (2019). Tools of formation and use of potential of public space. *East journal of security studies*, 5 (2), p. 163-172. Retrieved from: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/38>.

25. Лукін С.Ю. Публічний простір в Україні на сучасному етапі державотворення / С.Ю. Лукін // Публічне управління та адміністрування на сучасному етапі державотворення [Електронне видання]: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 жовтня 2019 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – С. 38-40.

26. Лукін С.Ю. Фрактальний аналіз публічного простору міста / С.Ю. Лукін // Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт) : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 15-16 квітня 2020 р.). – Харків : Харків. нац. ун-т міськ. господарства імені О.М. Бекетова, 2020. С. 327-332.

27. Лукін С.Ю. Суспільно-громадський аспект формування публічних просторів / С.Ю. Лукін // Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, О. М. Петрось. Київ : НАДУ, – 2020. Т. 3. – С.53-55.

28. Лукін С.Ю. Аналіз соціально-психологічних аспектів публічного простору / С.Ю. Лукін // Соціально-орієнтована економіка: теорія та практика соціального забезпечення : матеріали наук.-практ. конф. (Черкаси, 2-4 червня 2020 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2020, С. 31-34.

29. Лукін С.Ю. Здійснення е-урядування у публічному просторі / С.Ю. Лукін // Сучасні інформаційні технології в освіті та науці: V всеукраїнська наук.-практ. конф., 12 листопада 2020 р./ Житомирський держ. ун-т імені Івана Франка, 2020, С. 59-61.

30. Лукін С.Ю. Особливості організації публічного простору для розвитку сільської місцевості в умовах децентралізації / С.Ю. Лукін // Перспективи розвитку територій: теорія і практика: IV всеукраїнській наук.-практ. конф., (Харків, 19-20 листопада 2020 р.). – Харків : Харків. нац. ун-т міськ. господарства імені О.М. Бекетова, 2020. С.47-50

31. Лукін С.Ю. Статус та специфіка публічного простору в умовах державно-приватного партнерства України / С.Ю. Лукін // Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: II міжнародна конференція, 20 листопада 2020 р./ Університет економіки та права «КРОК», 2020, С. 39-42.

32. Лукін С.Ю. Інструменти формування та використання потенціалу публічного простору / С.Ю. Лукін // Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: III всеукраїнська наук.-практ. конф., 25 листопада 2020 р. /– Київ : НАДУ, 2020. С. 153-154

33. Лукін С.Ю. Е-урядування у публічному просторі українських міст / С.Ю. Лукін // (частина IV): матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 16-17 січня 2021 р. – Львів : Львівський науковий форум, 2021 р. С. 6-8.

34. Лукін С.Ю. Моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава» / С.Ю. Лукін //V Міжнародна конференція «Пріоритети сучасної науки», Київ, 23-24 січня 2021 р., С. 5-7.

АНОТАЦІЯ

Лукін С.Ю. Механізми формування публічного простору в процесах державотворення в Україні – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02. – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2021.

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукової проблеми теоретико-методологічного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо механізмів формування публічного простору в процесах державотворення в Україні. Відповідно до визначеної мети, автором здійснено теоретико-методологічний аналіз публічного простору в процесах державотворення, що дозволило сформулювати авторське визначення публічного простору як певного фізичного та/чи віртуального базису/ конструкту, з потужним комунікативним потенціалом, де відбувається взаємодія та комунікація між різними соціальними групами, де кожна особа може реалізувати своє право на участь в політичному, соціальному, релігійному житті великої чи малої соціальної групи та суспільства в цілому.

Доведено, що соціальні зміни у публічному просторі доцільно розглядати з позиції функціонального, структурного, мотиваційного та процесуального вимірів. Аналіз функціонування публічного простору в сучасних державно-управлінських теоріях та працях з позицій системного підходу дозволив виокремити особливості, характеристики, види та підсистеми публічних просторів.

Сформовано методологічний комплекс, адекватний дослідження публічних просторів, що передбачає: основні методи дослідження публічних просторів (аналіз функціонального зонування території та її забудови, аналіз транспортно-пішохідної організації комунікацій, аналіз екологічного стану місцевості, семантичний аналіз, пілотажний аналіз містобудівної ситуації, модель «нерівномірного районування» міської системи, морфологічний аналіз відкритих публічних просторів), а також проаналізовано можливості їх застосування для комплексної оцінки якості і визначення рівня комфорту публічних просторів. При цьому окреслено характеристики якісного публічного простору: безпека і психологічна захищеність, орієнтованість вулиці на пішохода, ергономічність оснащення вулиці, психо-емоційний і естетичний комфорт, вулиця як рекреація. Доведено, що ознаки публічного простору варто розглядати у контексті фізичного, економічного, комунікативного та нормативного вимірів вивчення публічного простору.

Проаналізовано можливості імплементації зарубіжного досвіду законодавчого забезпечення функціонування публічних просторів, що дозволило виявити пріоритетні напрями вдосконалення процесів державотворення України. Крім того, здійснений аналіз законодавчих та нормативно-правових документів у країнах з розвинутою економікою дав

можливість визначити такі ключові особливості ефективного функціонування публічного простору: 1) повноваження та контроль за плануванням території міста завжди передається місцевим органам влади; 2) гнучкість планувальної системи у містах; 3) план міста має бути простим та сталим.

Окреслено специфіку моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава», де публічний простір має характер загальності і універсальності як місце персональної і колективної представленості, в якому суб'єкт заявляє про себе як про автономний носій загальнозначущих цінностей, здатний їх реалізувати у своїй діяльності і у взаємодії з іншими суб'єктами. Публічний простір як політико-соціальне і культурне явище, загальнодоступне місце формування, акумуляції і передачі ідей і пам'яті, досвіду, подій і їх фізичного відображення, вибудовується на традиційних формах політичної боротьби за колективну свідомість і історію в широкому сенсі – доступності для усіх, через механізми символізування, відчуження і апропріації.

Враховано структурний вимір публічного простору з аналізом зонування території, форми власності території, що використовується як публічний простір та ступеню відкритості публічного простору (відкритий або з обмеженим доступом), а також ступінь виконання публічним простором логістичної функції у сільській місцевості (як він пов'язує окремі сільські осередки). Мотиваційний вимір включає наявність певних норм поведінки в певному публічному просторі (або чи є такі норми вимогою в цьому просторі), як ідентифікуються «свої-чужі», а також ефективна взаємодія в певному соціальному середовищі, малій чи великій соціальній групі. Також важливим є врахування процесуального виміру, а саме можливі форми інтеграції (реально або потенційно) може забезпечувати публічний простір (зокрема, міжособистісне спілкування, масові збори тощо), особливості спілкування в цьому просторі (наприклад, масова комунікація, у більшості неперсоніфіковане, персоніфіковане).

Систематизовано функції публічного простору у процесах державотворення та суспільного розвитку: *економічна* (економічні та регуляторні механізми, що дозволяють створювати публічні простори та розвивати вже існуючі публічні простори міста), *політична* (простір вільного формування громадської думки та участі громадян у політичних процесах), *соціальна* (аналіз особливостей соціальної взаємодії населення міста, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста). Обґрунтовано когнітивний механізм існування публічного простору в процесах державотворення та доведено, що існує тісний взаємозв'язок між двома політичними процесами: процесом інституціоналізації діалогу держави і громадянського суспільства та процесом поступового становлення діалогічної демократії, в тому числі і України. Важливо, що без активної позиції держави розширення впливу інститутів громадянського суспільства на управлінські завдання неможливо, оскільки держава створює умови для реального впливу громадян та інститутів громадянського суспільства на прийняття державно-політичних рішень за допомогою розширення відкритості та прозорості діяльності органів влади, підвищення стандартів якості державного управління,

надання доступних і якісних державних послуг населенню на всій території, підвищення добробуту населення, зростання підтримки та довіри населення державі як організатору та керівнику соціальних колективних дій. Тому в роботі розроблено сім основних кластерів діалогу держави і громадянського суспільства: 1) партнерство, 2) інформаційно-пошуковий діалог, 3) дослідницький діалог, 4) деліберативний діалог, 5) дебати, дискусії та полеміка, 6) публічні суперечки, скандали, 7) інформаційна війна та маніпулятивні технології.

Розроблено механізми удосконалення функціонування публічного простору в системі розвитку областей України на основі результатів проведеного з вересня 2019 року по лютий 2020 року емпіричного дослідження у об'єднаних територіальних громадах трьох областей (297 респондентів з Київської, Волинської і Житомирської) за сприянням закладів післядипломної освіти. Встановлено, що особливістю української моделі публічного простору, форматованої «знизу – вгору», є висока протестна активність громадянського суспільства, яка в умовах порушення каналів зворотного зв'язку і низького рівня довіри громадян до політичних інститутів сприяє формуванню та інституціоналізації нових каналів громадянської та публічної участі. Доведено доцільність застосування в українському публічному просторі таких інструментів формування та використання потенціалу публічного простору, як: проектний краудсорсинг (постійно діючий інформаційний ресурс, творцями і одночасно споживачами контенту якого є громадяни, включені в мережеві спільноти), мережевий брейнсторм (мозковий штурм учасників соціальних мереж для генерації ідей щодо проблеми), краудфандинг (збір коштів на вирішення проблеми), краудкастинг (діяльність з вирішення проблем із залученням мережевих ресурсів), IT-краудсорсинг (включення інформаційно-комунікативних технологій у політико-управлінські структури).

У відсотковому значенні проаналізовані стверджувальні відповіді 376 респондентів різних регіонів, які проживають у великих містах областей України, де було визначено значимі кореляційні і статистичні відмінності між показниками респондентів, які проживають у закритих ЖК, класичних пострадянських спальних районах та мешкають у центрі міста та історичних забудовах.

Науково обґрунтовано концептуальні основи реалізації Е-урядування у публічному просторі українських міст з урахуванням світового досвіду. Доведено, що найважливішим напрямом розвитку сфери Е-урядування є підвищення якості електронних послуг, оскільки саме вони стосуються кожного громадянина, забезпечують комфорт населення, розвиток публічного простору та ефективної комунікації між населенням, представниками державних установ і організацій та бізнесом. Тому в роботі проаналізовано 118 електронних послуг, які доступні на Урядовому порталі України. Другим важливим напрямом діяльності у сфері Е-урядування є впровадження електронного документообігу в органах влади, який сприяє налагодженню міжвідомчої взаємодії та розвитку сфери відкритих даних. Проведені дослідження дозволили визначити систему механізмів розвитку е-урядування з п'яти груп:

механізми безпеки в інформаційному просторі, механізми е-взаємодії, механізми надання е-послуг, механізми е-демократії та відкритого уряду. Для кожної групи визначено детальна класифікація механізмів забезпечення е-урядування. Характерною особливістю наданої структури механізмів є їх взаємопов'язаність, що визначає системний та комплексний підхід до запровадження механізмів е-урядування.

Розроблено практичні рекомендації щодо створення механізмів формування системи ефективних публічних просторів в Україні, включаючи створення сприятливого економічного та нормативно-правового середовища, а саме: 1) розробка сучасних механізмів впровадження діалогових моделей комунікативної взаємодії; 2) широке використання сучасних комунікативних каналів для навчання громадян діалогу, налагодження партнерства з поширенням програм активного інформування про інтереси суспільства або приватні інтереси; 3) розробка концепції і реалізації системи моніторингу ефективності процесу комунікації владних структур усіх рівнів з громадянським суспільством і бізнес-спільнотою, вдосконалення процесу трансформації механізмів взаємодії влади та суспільства з метою виявлення чинників його гальмування і умов підвищення ефективності діалогу «влада – громадянське суспільство» і «влада – бізнес»; 4) розширення зони експертно-аналітичної співпраці органів влади, бізнес-спільнот, формування нових каналів громадянської активності, перш за все на рівні регіонального ділового простору, модернізації форматів взаємодії на основі сучасних цифрових технологій.

Також для ефективного використання наявного потенціалу країни до формування системи публічних просторів рекомендується:

- створення послідовної державної та місцевої політики управління публічними просторами в Україні шляхом посилення територіально орієнтованого стратегічного мислення державних службовців, стандартизації вимог щодо безпечності публічних просторів, забезпечення діалогу та співпраці влади, бізнесу і громади при створенні публічних просторів, розробки цільових програм та введення постійної статті в міських бюджетах задля фінансування проектів зі створення та трансформації публічних просторів, систематичного пошуку додаткових джерел фінансування змін у публічних просторах;

- реалізація інвестиційних проектів з дотриманням політики формування публічних просторів та впровадження рішень, сприятливих для розвитку інфраструктури міста, особливо транспортної. Водночас реалізація інвестиційних рішень повинна відповідати пріоритетам розвитку міста та потребам його мешканців, а також з враховувати матеріальні та нематеріальні активи міста;

- підвищення прозорості процесів формування та використання публічних просторів міст шляхом збільшення участі жителів у створенні та трансформації публічних просторів, створення платформ для обміну досвідом різних соціальних груп, створення загальнодоступного реєстру публічних просторів країни. Це сприятиме забезпеченню постійного моніторингу змін у системі публічних просторів та швидкого реагування на оновлення потреб міст

та їх мешканців. Водночас надзвичайно важливою є популяризація ідеї створення публічних просторів шляхом демонстрації вдалого реалізованих проектів публічних просторів.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, публічний простір, розвиток територій, простір міста, децентралізація.

SUMMARY

Lukin S.Y. Mechanisms of formation of public space in the processes of state formation in Ukraine – Qualifying scientific paper, as the manuscript.

Thesis for the scientific degree of a Doctor of Science in Public Administration, speciality 25.00.02. – mechanisms of public administration. – National University of Civil Protection of Ukraine. – Kharkiv, 2021.

The purpose of the study was to substantiate the paradigm of public space in the processes of state formation in order to develop scientific and applied recommendations for improving the mechanisms of its formation in Ukraine. In accordance with the defined goal, the author assesses the state of scientific development of the problem and reveals the theoretical foundations of the study of the mechanisms of public administration of public space in Ukraine. Theoretical and methodological analysis of public space in the processes of state formation, which allowed to form the author's definition of public space as a certain physical and / or virtual basis / construct, with strong communicative potential, where there is interaction and communication between different social groups, where each person can realize his the right to participate in the political, social, religious life of a large or small social group and society as a whole

It is proved that social changes in public space should be considered from the standpoint of functional, structural, motivational and procedural dimensions. Analysis of the functioning of public space in modern public administration theories and works from the standpoint of a systems approach has identified features, characteristics, types and subsystems of public spaces.

A methodological complex has been formed, adequate to the study of public spaces, which includes: basic methods of research of public spaces (analysis of functional zoning of the territory and its development, analysis of transport and pedestrian organization of communications, analysis of ecological condition of the area, semantic analysis, aerobatic analysis »Urban system, morphological analysis of open public spaces), as well as analyzed the possibilities of their application for a comprehensive assessment of quality and determining the level of comfort of public spaces. The characteristics of high-quality public space are outlined: safety and psychological security, street orientation on pedestrians, ergonomics of street equipment, psycho-emotional and aesthetic comfort, the street as recreation. It is proved that the features of public space should be considered in the context of physical, economic, communicative and normative dimensions of the study of public space.

Possibilities of implementation of foreign experience of legislative maintenance of functioning of public spaces that allowed to reveal priority directions of improvement of processes of state formation of Ukraine are analyzed. In addition, the analysis of legislative and regulatory documents in developed economies made it possible to identify the following key features of the effective functioning of public space: 1) the authority and control over the planning of the city is always transferred to local authorities; 2) flexibility of the planning system in cities; 3) the city plan should be simple and sustainable.

The specifics of modeling an effective dynamic system "public space – state", where public space has the character of universality and universality as a place of personal and collective representation, in which the subject declares itself as an autonomous carrier of universal values, able to implement them in their activities and in interaction with other subjects. Public space as a political, social and cultural phenomenon, a public place of formation, accumulation and transmission of ideas and memory, experience, events and their physical reflection, is built on traditional forms of political struggle for collective consciousness and history in a broad sense - accessibility for all, through the mechanisms of symbolization, alienation and appropriation.

The structural dimension of public space is taken into account with the analysis of zoning of the territory, the form of ownership of the territory used as public space and the degree of openness of public space (open or restricted access), as well as the degree of public space logistics function in rural areas. rural centers). The motivational dimension includes the presence of certain norms of behavior in a certain public space (or whether such norms are a requirement in this space), how "one's own-others" are identified, as well as effective interaction in a certain social environment, small or large social group. It is also important to take into account the procedural dimension, namely the possible forms of integration (real or potential) can provide public space (in particular, interpersonal communication, mass meetings, etc.), features of communication in this space (eg, mass communication, mostly impersonal, personalized).

The functions of public space in the processes of state formation and social development are systematized: economic (economic and regulatory mechanisms that allow to create public spaces and develop existing public spaces of the city), political (space of free formation of public opinion and citizen participation in political processes), social (analysis features of social interaction of the city population, collective decision-making on creation and modern changes of the city territory). The cognitive mechanism of the existence of public space in the processes of state formation is substantiated and it is proved that there is a close relationship between two political processes: the process of institutionalization of dialogue between the state and civil society and the process of gradual dialogue, including Ukraine. It is important that without the active position of the state it is impossible to expand the influence of civil society institutions on administrative tasks, as the state creates conditions for real influence of citizens and civil society institutions on public policy decisions by expanding openness and transparency of government bodies. , providing affordable and high-quality public services to the population throughout the territory,

increasing the welfare of the population, increasing the support and trust of the population in the state as an organizer and leader of social collective action. Therefore, seven main clusters of dialogue between the state and civil society have been developed: 1) partnership, 2) information-seeking dialogue, 3) research dialogue, 4) deliberative dialogue, 5) debates, discussions and polemics, 6) public disputes, scandals, 7) information warfare and manipulative technologies.

Mechanisms have been developed to improve the functioning of public space in the system of development of regions of Ukraine based on the results of an empirical study conducted from September 2019 to February 2020 in the united territorial communities of three regions (297 respondents from Kyiv, Volyn and Zhytomyr) with the assistance of postgraduate education. It is established that the peculiarity of the Ukrainian model of public space, formatted "from bottom to top", is the high protest activity of civil society, which in conditions of violation of feedback channels and low level of public confidence in political institutions contributes to the formation and institutionalization of new channels of civic and public participation. . The expediency of using in the Ukrainian public space such tools for forming and using the potential of public space as: project crowdsourcing (permanent information resource, creators and consumers of content of which are citizens included in online communities), network brainstorming (brainstorming of social network participants for generation of ideas on the problem), crowdfunding (fundraising to solve the problem), crowdcasting (activities to solve problems involving network resources), IT crowdsourcing (inclusion of information and communication technologies in political and management structures).

As part of our empirical study of the urban area and developed an author's questionnaire to study the functioning of certain public spaces in large cities and the comfort of residents of Kyiv and Kyiv region, Lviv and Lviv region, Mykolaiv and Mykolaiv region, Kharkiv and Kharkiv region, Dnipro and Dnipropetrovsk region the following statistics were obtained. The percentage of affirmative answers of 376 respondents from different regions living in large cities of Ukraine, where significant correlations and statistical differences were found between respondents living in closed housing estates, classic post-Soviet dormitories and living in the city center and historic buildings.

The conceptual bases of e-government implementation in the public space of Ukrainian cities are scientifically substantiated, taking into account the experience of European countries. It is proved that the most important direction of e-government development is to improve the quality of e-services, as they concern every citizen, provide comfort, development of public space and effective communication between the population, government agencies and organizations and businesses. Therefore, the work analyzes 118 electronic services available on the Government portal of Ukraine. The second important area of activity in the field of e-government is the introduction of electronic document management in government, which contributes to the establishment of interagency cooperation and the development of open data. The research identified a system of mechanisms for the development of e-government in five groups: mechanisms for security in the information space, mechanisms for e-interaction, mechanisms for providing e-services, mechanisms for e-democracy and

open government. A detailed classification of e-government support mechanisms is defined for each group. A characteristic feature of the given structure of mechanisms is their interconnectedness, which determines a systematic and comprehensive approach to the introduction of e-government mechanisms.

Practical recommendations for the creation of mechanisms for the formation of a system of effective public spaces in Ukraine, including the creation of a favorable economic and regulatory environment, namely: 1) development of modern mechanisms for implementing dialogue models of communicative interaction; 2) extensive use of modern communication channels for training citizens in dialogue, establishing partnerships with the dissemination of programs of active information about the interests of society or private interests; 3) development of the concept and implementation of the system of monitoring the effectiveness of the communication process of government agencies at all levels with civil society and the business community, improving the process of transformation of mechanisms of government-society interaction to identify factors inhibiting the conditions of dialogue between government and civil society. power – business "; 4) expansion of the zone of expert-analytical cooperation of authorities, business communities, formation of new channels of civic activity, first of all at the level of regional business space, modernization of interaction formats on the basis of modern digital technologies.

Also, for effective use of the country's existing potential to form a system of public spaces, it is recommended:

- creation of a consistent state and local policy of public space management in Ukraine by strengthening territorially oriented strategic thinking of civil servants, standardization of requirements for security of public spaces, ensuring dialogue and cooperation of government, business and community in creating public spaces, developing targeted programs and introducing a permanent article. city budgets to finance projects for the creation and transformation of public spaces, the systematic search for additional sources of funding for change in public spaces;

- implementation of investment projects in compliance with the policy of forming public spaces and implementing solutions favorable for the development of city infrastructure, especially transport. At the same time, the implementation of investment decisions must meet the priorities of the city development and the needs of its residents, as well as take into account the tangible and intangible assets of the city;

- increasing the transparency of the formation and use of public spaces of cities by increasing the participation of residents in the creation and transformation of public spaces, creating platforms for sharing experiences of different social groups, creating a public register of public spaces. This will help to ensure constant monitoring of changes in the system of public spaces and rapid response to the renewed needs of cities and their residents. At the same time, it is extremely important to popularize the idea of creating public spaces by demonstrating successfully implemented projects of public spaces.

Key words: public administration, mechanisms of public administration, public space, development of territories, city space, decentralization.

Відповідальна за випуск Колтун Вікторія Семенівна

Підписано до друку 10.02.2021 р.
Формат 60х84 1/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.